

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Канд. пед. наук Вітюк В. В.,
Зуйко К. В.

Україна, м. Луцьк.
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Abstract. *At the beginning of 21st century it becomes obvious that society enters new informational epoch. According to requirements of modern informational society the aim of educational process is not only to give knowledge, but also create a stable motivation to learning, to prompt students to self-education which concerns with their creative thinking, to teach them how to be oriented in a great flow of information getting from Internet, computerized means of education, multimedia.*

Nowadays, in the age when informational-computer technologies absorb into nearly each sphere of life, it is difficult to imagine modern education without computer. It has become a common thing at school. Introduction of multimedia presentations becomes urgent need at a primary level of education. It seems, there is not anything more simple that to refuse informational-computer technologies in favor of cheaper and more accessible ones, such as a book, a blackboard, a piece of chalk and to teach in a way we were taught. But what can this pupil achieve in a modern information society? We can forget about growth of elite, leaders and future managers using old technologies. We can not be teachers of yesterday in school of future.

Multimedia presentation means a logical chain of slides, which are combined into one theme and have a common principle of representation. By its help the teacher can not only represent the theme material, which is learnt, but also to develop students' logical and algorithmic thinking. It can be achieved by the help of the common logical scheme of building of presentation. Multimedia promotes the creation of conditions for organizing of work in the way of combination of educational material and implementation of its successful reception by the help of different types of memory: visual, auditory, emotional and others.

The analysis of Ukrainian sites for students of primary schools proves that with the aim of formation of reading interest it is needed to use sites which can be used by younger students in search of an interesting book, proverb, riddles, pictures, to do a report in a certain question, to understand the work of librarian catalogue and to find the necessary literature by its help.

To sum up, the introduction of multimedia presentation at the lessons of literary reading allows to realize modern pedagogical technologies at a higher level and to provide higher results.

Keywords: *pedagogical technologies, informational-computer technologies, multimedia, multimedia presentation, lessons of school and after-school reading, Ukrainian sites.*

Постановка наукової проблеми та її значення. На початку XXI століття стає очевидним, що суспільство вступає у нову інформаційну епоху. Відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства навчальний процес має на меті не лише дати знання, а й створити стійку мотивацію до навчання, спонукати учнів до самоосвіти, пов'язаної з розвитком їхнього критичного та творчого мислення, а також навчити їх орієнтуватися у великому потоці інформації, яку впродовж останніх років все частіше здобуваємо через мережу Інтернет, комп'ютерні засоби навчання, мультимедійні технології і т. ін.

Практика свідчить, що в сучасних умовах глобальної комп'ютеризації суспільства у більшості учнів початкової школи поступово зникає інтерес до читання. Внаслідок цього перед сучасною школою ставляться завдання, спрямовані на розвиток зацікавленості молодших школярів читанням в умовах інформаційного навчального середовища. Саме на це, як бачимо, спрямовані й державні нормативно-розпорядчі документи: Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 року № 192-р «Про затвердження Плану заходів із проведення у 2011 році Року освіти та інформаційного суспільства». Вимоги сучасності стали, з одного боку, своєрідним поштовхом для використання мультимедійних технологій на уроках літературного читання, а з іншого, – потребою для оволодіння певною мірою новітніми інформаційно-комп'ютерними засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі впровадження й ефективного застосування мультимедійних технологій в освіті присвячено чимало праць, які можна систематизувати за двома основними напрямками: розроблення загальних теорій використання мультимедіа (В. Агєєв, Т. Альфтан, В. Безпалько, В. Биков, А. Васюра, А. Єршов, П. Жданович, К. Колін, С. Свириденко та ін.); технічні характеристики мультимедіа (М. Гук, М. Гурієв, М. Коляда, С. Новосельцев, А. Хуторський та ін.).

Мета і завдання статті. Мета статті – проаналізувати доцільність використання мультимедійних презентацій на уроках літературного читання у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Нині, коли інформаційно-комп'ютерні технології проникають практично в усі сфери життя, без комп'ютера важко уявити сучасну освіту, це вже стало звичним у школі. Запровадження мультимедійних презентацій стає нагальною потребою і у початковій ланці освіти.

У свій час Жюль Верн передбачив: «Настане день, коли наука випередить фантазію». Сьогодні з приходом всевітньої мережі Інтернет цей день настав. Здавалося б, немає нічого простішого, ніж відмовитися від інформаційно-комп'ютерних технологій на користь більш дешевих і доступних, таких як книга, дошка, крейда, та навчати так само, як навчалися самі. Але чого зможе досягти такий учень у сучасному інформаційному суспільстві? Використовуючи застарілі технології, нам доведеться забути про виховання еліти, лідерів, майбутніх менеджерів... Не можна залишатись вчорашніми вчителями завтрашньої школи!

Комп'ютер настільки глибоко увійшов у різні сфери людського існування, що зупинити цей процес уже неможливо. Формується «образ нового, сучасного світу. Світу віртуально-мобільного, в якому панує Інтернет. Він проник в усі сфери нашого життя, змінив наші уявлення про час і простір» [7, с. 61]. Сучасний комп'ютер приваблює учнів тим, що він є універсальною іграшкою, рівноправним партнером, терплячим товаришем, мудрим наставником. Нині дитина опановує комп'ютер раніше, ніж навчиться грамотно писати чи правильно читати. Отож, учителю залишається лише зробити комп'ютер своїм помічником.

Термін «мультимедіа» (multimedia, від англ. multi – багато і media носій, середовище) означає представлення об'єктів і процесів нетрадиційним текстовим описом, а за допомогою фото, відео, графіки, анімації, звуку, тобто в будь-який відомий у наш час спосіб. Важливим і надзвичайно корисним засобом організації навчально-пізнавальної діяльності учнів є мультимедійна презентація [1].

Під мультимедійною презентацією ми розуміємо логічно пов'язану послідовність слайдів, об'єднану однією тематикою і загальним принципом оформлення. З її допомогою вчитель може не тільки продемонструвати матеріал з теми, яка вивчається, а й розвивати у школярів логічне та алгоритмічне мислення, оскільки всі презентації будуються за єдиною логічною схемою. Мультимедіа сприяє створенню умов для організації роботи шляхом сполучення навчального матеріалу і забезпечення його успішного сприйняття з підключенням різних видів пам'яті – зорової, слухової, емоційної та ін.

Спостереження за навчально-виховним процесом у початковій школі дають підстави стверджувати, що найефективнішу дію на учня здійснює та інформація, яка впливає на кілька органів чуття, вона засвоюється тим краще й міцніше, чим більше видів сприймання активізовано. Про це ще у свій час наголошував Я. А. Коменський у праці «Велика дидактика»: «Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме – для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне дотикові – через дотик. Якщо будь-які предмети можна сприйняти кількома чуттями, нехай вони відразу сприймаються кількома чуттями» [2]. Педагогічні погляди Я. А. Коменського продовжував К. Д. Ушинський, зазначаючи: «Педагог має подбати про те, щоб якомога більше органів чуття – око, вухо, голос, чуття мускульних рухів і навіть, якщо можливо, нюх і смак узяли участь в акті запам'ятовування.... За такого сприяння всіх органів в акті засвоєння ви переможете найлінійнішу пам'ять» [8, с. 174].

Нині науково-дослідні дослідження засвідчують: фактичне сприйняття демонстраційних матеріалів є в 60 тисяч разів швидшим, аніж текстів, які дитина читає. Відповідно до медичних та психологічних досліджень вчених у галузі сприймання та оброблення інформації, з'ясувалося що: 83 % всієї інформації ми отримуємо за допомогою зорових органів, 11 % – слухових, 3,5 % – за допомогою запахів, 1,5 % – тактильних рецепторів [3, с. 110]. «Якщо сприймається лише слухова інформація, то засвоюється 20 % матеріалу, якщо інформація отримується лише за допомогою зору, то запам'ятовується до 30 % матеріалу, за умови комбінованого поєднання слухового та зорового каналів інформації учень

спроможний швидко засвоїти до 60 % інформації» [5, с. 208]. Як бачимо, використання мультимедій сприяє кращому вивченню навчальної інформації на уроці.

Шляхом застосування мультимедійних засобів на уроці ми одержуємо дві основні переваги – якісну і кількісну. Якісно нові можливості очевидні, якщо порівняти словесні описи з безпосереднім аудіовізуальним уявленням. Кількісні переваги виявляються у тому, що мультимедіа-середовище значно вище за інформаційною щільністю. За даними О. Смолянинової, одна сторінка тексту містить інформацію, яку вчитель промовляє приблизно за 1-2 хвилини. За цей самий час повноекранне відео несе інформації у сотні разів більше [6]. Тому недаремно кажуть, що краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Окрім того, в учнів початкових класів переважає конкретне наочно-образне мислення, тому уроки із застосуванням мультимедійних презентацій приваблюють своєю новизною, оскільки привертають увагу та затримують її на певний час динамічність і яскравість зображень, що створюються завдяки анімаційним можливостям мультимедіа. Учні цієї вікової групи властива швидка втомлюваність від одноманітної роботи, а зміна слайдів, їх різноманітність, ефекти анімації, відеосюжети, аудіооформлення – це те, що створює на уроках особливу атмосферу та настрій.

Як бачимо, мультимедійна підтримка уроку в початковій школі допомагає активізувати навчальний процес, покращити сприймання матеріалу за рахунок унаочнення, мультиплікацій, музики, відео, підвищити статус учителя як сучасного фахівця. Належний рівень обізнаності вчителя початкової школи щодо застосування мультимедійних технологій забезпечить, на нашу думку, якісну та ефективну методику викладання літературного читання. Адже на уроках літературного читання учитель передусім має справу з мистецтвом слова, працює над розвитком мовлення, залучає учнів до формування духовності й естетичних цінностей. Проблема лише в тому, що, на жаль, процес використання мультимедійних презентацій у процесі вивчення літератури має фрагментарний характер. Тому необхідно сформувати системний цілісний підхід до застосування мультимедіа на уроках літературного читання, адже дидактичні можливості цих засобів навчання є широкими.

За нашими спостереженнями, результативність формування читацьких інтересів підвищиться, якщо на уроках літературного читання застосовувати мультимедійні технології, виконані як добре відомими програмними засобами – Microsoft Power-Point, так і спеціалізованими редакторами – Macro-media Flash, Picasa, Photodex ProShow; фрагменти навчально-пізнавальних мультфільмів («Уроки тітоньки Сови», «Золотий глобус», «Твої веселі друзі звірята»). Використання мультимедійної дошки забезпечує нові шляхи подачі інформації, економить час учителя на уроці, підвищує ефективність презентації методичного матеріалу, дозволяє зберігати необхідну інформацію у пам'яті комп'ютера з можливістю подальшого відтворення.

Проте варто наголосити, що мультимедійні презентації – це лише один із засобів навчання, тому недоцільно презентацію робити важливішою за урок, штучно «підганяти» весь урок під презентацію. Слід підкреслити, що використання на уроці мультимедійних презентацій не змінює ні типу уроку, його структури. На уроці з презентацією, як і на будь-якому іншому, мають бути наявні всі основні етапи, змінюватися може лише їх тривалість. Мультимедійні презентації використовують на різних етапах уроку. Так, для організації класу – демонстрація теми; для активізації опорних знань, перевірки домашнього завдання – поява на екрані запитань і завдань; для ознайомлення з новим матеріалом, закріплення, узагальнення та систематизації знань – ілюстрація матеріалу у вигляді основних понять, малюнків, анімацій, показ запитань і завдань, які вимагають розумової діяльності; для контролю знань – подання завдань різного рівня складності і т. п. Готуючись до уроків з використанням мультимедійних презентацій, учитель повинен пам'ятати, що такі засоби виконують допоміжну функцію на уроці, вони забезпечують досягнення більшого ефекту в сприйманні та розумінні учнем художнього твору. Комп'ютер не замінює вчителя, а лише полегшує його роботу. А для того, щоб вдало дібрати та використати аудіовізуальний матеріал, учитель сам повинен досконало володіти сучасними технологіями.

На уроках класного та позакласного читання мультимедіа дає змогу організувати навчальний матеріал з урахуванням ілюстративно-описового та схематичного способів навчальної діяльності. Ілюстративно-описовий передбачає показ портретів письменників, пейзажів, подій під час розповіді вчителя. Схематичний – націлений на конструювання структурно-логічних схем. Наприклад, з'єднати половинки прислів'їв та знайти ті з них, що розкривають головну думку тексту [4].

Проведений нами аналіз українських сайтів для учнів початкової школи засвідчив, що з метою формування читацького інтересу потрібно використовувати сайти, на яких молодші

школярі можуть відшукати цікаву книгу, прислів'я, загадки, картини, робити повідомлення з певного питання, зрозуміти роботу бібліотечного каталогу та за його допомогою знайти необхідну літературу. Основні з них:

а) сайти дитячої літератури: "Книги для дітей" (childbooks.bloks.ua/html) "Весела абетка" (abetka.ukrlife.org), "Світ дитини" (abetka-logopedka.org), "Українська казка" (kazka.in.ua), "Дитяча література" (ae-lib.org.ua/litchild.htm), "Левко" (levko.info), "Країна міркувань" (mysl.lviv.ua), "Петрик" (petryk.com.ua);

б) сайти дитячих енциклопедій: Все для дітей. Почемучка (allforchildren.ru/why/index1.php); Почемучки в вопросах и ответах (vse-obo-vsem.com); Piznaiko(<http://piznaiko.ru>);

в) сайти дитячих бібліотек різних міст: м. Луцьк <http://www.biblioteka.volyn.ua/internet-resursy>;

г) сайти обласних універсальних наукових бібліотек: Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки <http://ounb.lutsk.ua/>, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>;

г) сайти музеїв та картинних галерей України: Музейний простір України (prostir.museum/sites/ua), Національний художній музей України (namu.kiev.ua), <http://art-lutsk.at.ua/> - Художній музей у Луцьку;

є) сайти, які містять біографію та портрети письменників: ukrlit.vn.ua.

За нашими спостереженнями використання мультимедійних презентацій на уроках літературного читання сприяє посиленню мотивації навчальної діяльності, активізує пізнавальну активність молодших школярів, допомагає кращому сприйняттю, розумінню і запам'ятовуванню учнями навчального матеріалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, доцільність впровадження мультимедійних презентацій на уроках літературного читання пов'язана з тим, що порівняно з традиційними навчально-методичними засобами мультимедіа дозволяє реалізувати сучасні педагогічні технології навчання на більш високому рівні та забезпечити вищу результативність навчання. Проте якою б привабливою не була навчальної діяльності з використанням комп'ютера на уроках літературного читання, необхідно суворо дотримуватися встановлених санітарних норм для учнів початкової школи. Окрім того, важливо зазначити, що мультимедійні презентації не повинні затінити змісту уроку, а навпаки, вони мають будити думку і почуття учня, спонукати трудитися його душу. Адже, на уроці літературного читання владарює Його Величність Художній Текст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жук Ю. Можливості нової технології. Психолого-педагогічні проблеми використання засобів нових інформаційних технологій у навчальному процесі / Ю. Жук // Освіта. – 2003. – 23-30 липня.
2. Коменский Я. А. Великая дидактика // Я. А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 1988. – С. 11–136.
3. Костюк Г. С. Психологія програмованого навчання / Г. С. Костюк. — К: Радянська школа, 1973. – 123 с.
4. Методика использования мультимедиа технологий на уроке [Электронный ресурс]. – Режим доступа : uchinfo.com.ua/inform/metodika/mt5.htm.
5. Нагачевська Х. П. Сучасні підходи до викладання гуманітарних дисциплін у профільних класах із використанням інформаційних технологій навчання / Х. П. Нагачевська // Таврійський вісник освіти. – 2014. - № 1 (45). – Ч. II. - С. 205-210.
6. Смолянинова О. Г. Мультимедиа в образовании (теоретические основы и методика использования) : монография / О. Г. Смолянинова. – Красноярск : Изд. КрасГУ, 2002. – 300 с.
7. Таранік-Ткачук К. Інтернет як образ сучасного віртуально-мобільного світу / К. Таранік-Ткачук // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2010. – № 4. – С. 61-63.
8. Ушинський К. Д. Твори у 6-ти томах. – Т. 4. / К. Д. Ушинський. – К. : Рад. школа, 1952.